

LBRIS

We know
books

JOSHUA MAX FELDMAN

CARTEA
LUI IONA

editura rao

Prolog. FĂRÂMA

Jonah cunoștea stația de metrou de pe 59th Street suficient de bine încât să nu fie nevoit să-și ridice privirea de la BlackBerry-ul său în timp ce-și croia drum către linii printre coridoare și navetiști. Coborând scările spre peron, văzu o garnitură care tocmai intra în stație, așa că se simți norocos: se imbarcă fără să fie nevoit să-și întrerupă pasul, se așează pe un scaun de lângă ușa unui vagon aproape gol și își văzu în continuare de butonat. La următoarea stație năvăli un grup mare de oameni, însă Jonah consideră că avusese o zi destul de lungă, așa încât nu trebuia să-și cedeze locul. Dar o femeie mai în vârstă – modestă, cu părul albastru, cu un chip dulce de bunicuță și cu un năsuc asemănător unui clopoțel – ajunse să stea exact în fața lui, iar Jonah decise să fie politicos și se ridică.

Nu era de mult timp în tren, dar, când coborî, văzu că mulți dintre cei care treceau pe lângă el pe peron erau uzi leoarcă: părul lipit de frunte, hainele lipite de corp, devenite transparente și strâmb așezate. Cu toate acestea, nu păreau să fie deranjați, gândi Jonah mergând stoic înainte – aveau gurile strânse, privirile drepte, de parcă ar fi fost uzi în timpul fiecărei navețe de seară. Apoi, când ajunse la scările care duceau spre stradă, descoperi un grup de douăzeci-treizeci de oameni care stăteau așezați într-un semicerc la baza treptelor, fără să-și continue urcarea, ci doar privind casa scării ca într-un fel de așteptare. Jonah mai înaintă câțiva pași: ploaia cădea pe casa scării într-un șuvoi neîntrerupt, făcând ca lumina din stație să strălucească palid și cețos, ca și când ar fi fost adunați cu toții în spatele unei

cascade. Cei din grup ridicau din umeri unul spre celălalt din cauza situației neplăcute în care se aflau, tastând de zor la smartphone-urile lor sau pur și simplu privind lung ploaia, ca și cum ar fi admirat această transformare temporară a lumii de afară. Unii, după ce stătuseră acolo preț de câteva minute, își ridicaseră gulerile sau își deschiseseră umbrelele și se năpus-tiseră pe trepte cu un soi de bravură nepăsătoare. Cei care intrau în stație – cu umbrelele coborâte – priveau încurcați spre adunarea de dedesubt, ca și cum faptul că descoperiseră la metrou o aglomerare de persoane, care nu se mișcau, nu se îm-brânceau – în general vorbind, mulțumiți că se aflau acolo –, făcea ca împrejurimile să pară oarecum de nerecunoscut.

Jonah fusese în întârziere încă de când plecase de la birou, dar știa că la evenimentele QUEST se participa într-un număr atât de mare, încât absența lui de la cocktailul din seara aceea pentru alte zece-douăzeci de minute n-avea să conteze prea mult. Cu alte cuvinte, avea timp să stea și să aștepte ca ploaia să înceteze – și găsi că era bucuros pentru această întrerupere temporară a programului său zilnic. Locuia în New York deja de aproape zece ani și era încântat să descopere, încă o dată, că orașul continua să-l surprindă.

Jonah Daniel Jacobstein era un avocat ambițios, în vârstă de 32 de ani – necăsătorit și care își dădea întâlniri –, niciodată fără BlackBerry-ul său. Din toate aceste motive, grijile lui tindeau să fie imediate, tangibile, facturabile. Însă, din când în când, ase-menea dispoziții sufletești apreciative îl copleșeau. Se întorcea de la o petrecere în Brooklyn și privea pe geamul trenului Q în timp ce traversa podul Manhattan, examinând Chrysler Building, Empire State Building și tot șirul de zgârie-nori de pe malul râului – se urca într-un taxi într-o seară de vineri, cu bancnotele foșnitoare de la ATM în buzunar și urmând să se întâlnească cu Sylvia (sau cu Zoey) – beat la ora patru dimineața, cu o felie un-suroasă de pizza în mână – și se socotea incredibil de norocos, așa cum o făcea și acum, privind ploaia din stația de metrou, să fie cine era, când era, unde era.

Însă aceste dispoziții sufletești nu durau niciodată prea mult, desigur – și, după un moment, își verifică din nou BlackBerry-ul; la el, acest fapt devenise aproape un răspuns au-tomat, situat imediat după clipit. De când se îmbarcase în tren, primise o duzină de noi e-mailuri. În acea după-amiază, într-un caz la care lucrase cea mai mare parte din an, se ajun-sese la o înțelegere favorabilă pentru clienții săi – de fapt, foarte favorabilă. Era încântat să vadă în căsuța de intrări mai multe mesaje de felicitare din partea colegilor, ba chiar și câteva din partea asociațiilor.

Își lăsă din nou mâna pe lângă corp și văzu că lângă el apă-ruse un învățat evreu uriaș: cu pălărie neagră, haină neagră, roz la față și cu gușă, cu zulfii atârându-i delicat pe lângă urechi, cu barba neagră-tăciune, țepoasă și zbârlită. Bărbatul era cu puțin mai în vârstă decât Jonah, cu toate că era mult mai corpulent – un pântec enorm protuberându-i peste betelia pantalonilor. Se zgâia la ploaie cu o neobișnuită privire scor-monitoare, de parcă ar fi putut descifra anumite înțelesuri sub-tile în picăturile acesteia.

În mod normal, Jonah era un avid adept al convenției newyorkeze de a nu iniția în nicio împrejurare o conversație cu un străin la metrou. Dar se simțea vesel – și, în plus, se părea că avusese loc o reordonare temporară a convențiilor New Yorkului. Mai mult decât atât, Jonah, al cărui iudaism era caracterizat de o ambivalență profundă, avusese dintotdeauna o anumită curiozitate cu privire la acei evrei al căror iudaism părea carac-terizat de o convingere ce le consuma întreaga viață. Și, recu-noscând aceasta drept una dintre puținele oportunități de a vorbi cu un asemenea membru al frăției (aparent, teoretic), se întoarse spre hasidim și îl întrebă:

– Nu aveți un număr la care să sunați când se întâmplă asta?

Ca răspuns, adeptul hasidismului schiță un zâmbet care îi ridică ambele laturi cărnoase ale feței – un zâmbet mucalit, atotștiutor –, dezvelindu-i dinții galbeni.

– Crezi că-ș fi fost în tren dacă aș fi putut face ploaia să se oprească? întrebă el, iar Jonah chicoti. Prietene, ești în drum spre o întâlnire de afaceri?

– Nu, programul meu s-a încheiat. Mă duc la un eveniment...

Descoperi că ezita să spună despre cocktail că era un eveniment caritabil, deși QUEST era, fără doar și poate, o instituție filantropică; totuși, să-i spună astfel i se părea că ar fi cumva necinstit. Dar, după privirea pe care i-o aruncă evreul, își dădu seama că acesta fusese deosebit de impresionat de răspuns.

– Înțeleg că ești un om de lume. Unde am fi ajuns fără asemenea oameni?

Vocea lui avea un ton bogat, cu un accent rusesc – fiind ușor pițigăiată, într-un fel cât se poate de ciudat –, de parcă s-ar fi ridicat dintr-o parte întunecată a păturii superioare a gâtlejului său.

– Prietene, ai o carte de vizită?

Solicitarea îl luă prin surprindere pe Jonah, dar nu văzu nimic rău în aceasta – vâri mâna în buzunarul de la haină și îi înmână hasidimului una dintre cărțile lui de vizită.

– Prietene, ești evreu! îi spuse învățatul, ca și cum ar fi fost și mai impresionat uitându-se la cartea lui de vizită.

O studie cu atenție, de parcă ar fi luat act de fiecare rând și de fiecare cifră a celor trei numere de telefon.

– Ei bine, am fost crescut evreu, îi răspunse Jonah.

– Și studiezi Tora, prietene? îl întrebă hasidimul, returnându-i acum cartea de vizită. Ții sabatul?

– Mă simt vinovat de Yom Kippur.

Zâmbetul învățatului se lăți.

– Și, bineînțeles, cunoști povestea tizului tău, Jonah¹, fiul lui Amitai?

În primul rând, cunoștințele lui Jonah despre astfel de lucruri fuseseră căpătate fără entuziasm – și nu și le amintea decât pe jumătate, asta în cel mai bun caz.

– A existat o balenă... se aventură el.

– O, prietene, există mult mai multe decât o balenă!

Hasidimul se mutase cu silueta sa masivă ceva mai aproape de Jonah, al cărui spate era deja lipit de un automat MetroCard¹, ca și când ar fi vrut să creeze un gen de intimitate între ei.

– Iona era și el un om de lume, la fel ca tine. Își vedea de treaba lui, făcea afaceri. Apoi, într-o zi, *HaShem* a venit la el și i-a spus: „Iona, du-te în corupta cetate Ninive și spune-le că, deși ei au aur, găтели, pudrerie de oșteni, numai trupul le este acoperit, sufletul însă le este gol“.

Aici, hasidimul îi făcu un semn cu ochiul – Jonah dădu vag din cap, neștiind sigur ce să înțeleagă din asta.

– Însă Iona avea alte idei, continuă învățatul. A încercat să fugă din fața Domnului. Și ce crezi că s-a întâmplat? Furtuni, balene, calamitate. *HaShem* vede totul, îi dădu înainte hasidimul, fluturând pe sub nasul lui Jonah un deget jucăuș. Noi credem că ne putem ascunde, dar, până la urmă, nu există scăpare.

Își ridică bărbia dublă spre scări, unde ploaia doar mai răpăia ușor.

– Uite ce se întâmplă când Dumnezeu ne trimite chiar și puțină ploaie. Toată lumea fuge la metrou, nimeni nu-și mai deosebește stânga de dreapta. Oare nu va fi cu mult mai mult în Ziua Judecării, atunci când nenorocirea va curge din depărtare?

Din nou, Jonah nu putu decât să dea afirmativ din cap – neștiind sigur cu câtă sinceritate îi adresa întrebarea hasidimul, care continua să zâmbească.

– Într-o bună zi, totul va fi o mare petrecere. Apoi, îngerii vor bate la poarta lui Lot. Și atunci, ce le vei spune? Nu uita, nu oricine primește un loc în arcă. America e goală-goluță, prietene, goală ca Ninive. Telefoane mobile, calculatoare, nave spațiale și așa mai departe. Trupul e înveșmântat, dar sufletul e gol.

Jonah avu senzația că învăță – luând-o de la capăt – de ce ar trebui să eviți să intri în astfel de conversații.

– Păi, totul este foarte interesant, spuse el. În orice caz...

¹ Automate pentru eliberarea documentelor de călătorie la metroul newyorkez (n.tr.)

¹ Iona, în limba română (n.tr.)

Însă micuța lui aluzie socială cum că întâlnirea se sfârșise trecu neobservată sau fu ignorată.

– Nu te poți ascunde la metrou de mâna întinsă a Domnului, continuă hasidimul, la fel cum Iona nu s-a putut ascunde pe mare. N-ai prefera mai curând să fii numărat printre virtu-oși decât să fii înecat precum cei trufași?

– De fapt, eu nu cred că cei trufași merg undeva.

– *Im yirtse HaShem*¹, vom trăi să vedem cum vor pieri! strigă învățatul.

Totul era făcut să fie și mai tulburător din pricina persistenței zâmbetului strâmb de pe chipul hasidimului: de parcă toată conversația nu era decât o glumă pe care o gustau amândoi. În pofida faptului că turna în continuare cu găleata, Jonah se strecură spre trepte pe după automatul MetroCard. Dar învățatul își aplecă fața și pântecul uriaș și mai aproape de Jonah – respirația lui avea un iz neplăcut de stătut.

– Ține minte, prietene, Dumnezeu se îndreaptă spre cele ce s-au petrecut. Ninive, potopul, Sodoma și Gomora. Nu știi că istoria e plină de 11 septembrie²?

Și, cu aceasta, răbdarea lui Jonah – care varia în lungime, nu însă și în consistența de iritabilitate căreia îi ceda – se isprăvi. Insinuările referitoare la faptul că era condamnat le putea tolera, se gândi el – căci cine ar fi putut să ia în serios așa ceva? –, dar găsi că a emite considerații de ordin moral în legătură cu 11 septembrie era atât stupid, cât și ofensator. În ziua aceea fusese în oraș: și nu, nu pierduse pe nimeni apropiat lui, nu fusese în pericol iminent, însă simțise că avusese parte de suficientă experiență cât să nu fie nevoit să asculte vorbindu-se despre eveniment ca despre un gen de pedeapsă divină.

– Dacă tu crezi într-adevăr că Dumnezeu are ceva de-a face cu 11 septembrie, ești la fel de ignorant ca și oamenii care au făcut-o.

¹ Cu voia Domnului (în lb. ebraică în text, n.tr.)

² Data la care a avut loc atentatul terorist asupra turnurilor gemene din New York (n.tr.)

Hasidimul păru profund întristat și scutură grav din cap: – O, prietene, mă tem că ai înțeles totul greșit. E vina mea. Nu am urmat cursurile la Colegiul Harvard.

– Nici eu.

– *Nu!*, chiar ești încredințat că pentru *HaShem* contează ce consideri tu că e ignorant?

Și, cu toate că își încunună întrebarea făcându-i cu ochiul, Jonah decise că auzise destul și se duse spre scări, urcându-le câte două.

– Bar mitzvahul tău nu te va salva, prietene! strigă hasidimul – și poate chiar și hohoti homeric atunci când o spuse.

Ploaia continua să cadă în mod constant și îi udă lui Jonah părul și umerii sacoului. Văzu câțiva oameni care se adăposteau împreună sub streășina unui magazin de pantofi cu preț redus – fugi într-acolo și se lipi de vitrine. Jonah nu credea că cineva știa ce conta cu adevărat pentru *HaShem* – sau oricum ai fi vrut să-i spui –, dar avu impresia că înțelege perfect punctul de vedere al hasidimului: desenezi un cerc în jurul tău și toată lumea din interiorul aceluia cerc e credincioasă, în timp ce lumea din exteriorul cercului nu e. Filozofia învățatului nu însemna mai mult – așa cum era – decât aceasta.

Se trezi stând lângă un negru cu un aer dezordonat – lung și subțire, cu o șapcă pătată de transpirație și pantaloni scurți, peste genunchi, și cu căștile la urechi, fumând rămășițele cât o unghie ale unei țigări cu canabis. Ținea ritmul rap al muzicii pe care o asculta:

– „Everybody got they own thang – currency chasin’! Worldwide through th’hard time – worryin’ faces! Shed tears bury niggas close to the heart, was a friend now a ghost in the dark“, cânta monoton bărbatul, fără ritm, enervant – trase pe nas.

Jonah își dădu seama că mai auzise cântecul de multe ori, cu toate că nu reuși să îl identifice imediat. Și îi trecu prin minte că se simțea mult mai confortabil stând acolo, lângă acel bărbat, decât se simțise cu hasidimul. Apoi, Jonah își aminti.

○ expresie de surpriză, subliniere, îndoială etc. (în idiș în text, n.tr.)

– Tupac, zise el cu voce tare.

Bărbatul cu căștile pe urechi se întoarse și se uită la el – îi studie suspicios costumul, privindu-l de sus până jos preț de o secundă –, apoi izbucni într-un râs răgușit, suflând fumul pe gură.

– Tupac! strigă bărbatul. Nu-i mort!

– Nu-i mort, căzu Jonah de acord.

Iar această întâlnire, avu Jonah senzația, era un răspuns mai bun – o replică mai bună decât oricare alta ar fi putut să-i dea învățatului. Cine ar putea să spună vreodată – cine era virtuos și cine nu era? – cine avea să fie salvat și cine nu? Să rămâi deschis față de lume și de locuitorii acesteia – să-ți trăiești viața – să te distrezi – asta era tot ceea ce conta. Dacă ar fi avut un cerc, se gândi Jonah plin de mândrie, acesta era compasul cu care l-ar fi desenat.

După câteva minute, furtuna se mai domoli și Jonah porni să străbată cele câteva străzi până la locația cocktailului QUEST. Pe măsură ce își croia drum pe trotuarul umed spre SoHo, oamenii uzi și prudenți ieșeau pe uși și din baruri, aruncând priviri neîncrezătoare spre cer. Într-o intersecție, fu nevoit să sară – ținând strâns BlackBerry-ul – peste o băltoacă imensă, aflată în fața unei guri de canalizare blocate. Apoi, mergând câteva străzi mai spre sud, ajunse la locul de întâlnire – strada Thompson 222, neinspirat numită. Un panou pictat în albastru, atârnat în spațele vitrinei, confirma că, într-adevăr, aceea era locația: „Al patrulea eveniment anual QUEST și licitații fără strigare pentru școlile din New York“.

În timp ce-și îndrepta cravata și își aranja părul, trecându-și degetele prin el, Jonah încercă să-și amintească de unde anume venea prescurtarea QUEST – Quantitative Educational Skills and Tools¹ era potrivit, se gândi el. Organizația era una non-profit, fondată de carismaticul Aaron Seyler, absolvent de masterat Harvard, a cărui ocupație o constituia consultanța în analiza cantitativă pe Wall Street. După cum se povestea în materialele

¹ Aptitudini și instrumente educaționale calitative (n.tr.)

de presă QUEST, Aaron se decisese că voia să facă mai mult cu viața lui decât să-și îmbunătățească marginea de profit prin *quarter-points*¹ – el voia să dea ceva înapoi orașului unde cunoscuse succesul (deși, cunoscându-l pe Aaron și purtând, în intimitate, lungi discuții cu el, Jonah bănuia că ar fi avut succes chiar și într-un oraș unde încă se foloseau scoici și mărgele drept valută). Ideea QUEST era aceea de a aplica instrumentele cantitative din finanțe pentru îmbunătățirea a ceea ce numeau rezultate educaționale: medii de absolvire, rezultate la testări, înscrierea la colegiu și așa mai departe. Viziunea lui Aaron, după cum îi era obiceiul să spună, era să valorifice energia și perceptivitatea, care mergeau zilnic spre generarea miliardelor de dolari pentru bănci și fonduri hedge², în folosul progresului școlilor publice din New York.

Ceea ce era bine și frumos, în ceea ce-l privea pe el, se gândi Jonah, împingând ușa de la Thompson 222 și intrând. Fusese crescut într-o casă și într-un oraș cu viziuni teribil de largi – și, în pofida faptului că fusese oarecum expus lumii nu la fel de extraordinar de liberale de dincolo de Roxwood, Massachusetts (și, în ultima vreme, de necesitatea de a lucra pentru acel gen de corporații megalitice pe care fusese învățat să le disprețuiască), politica lui rămânea esențialmente liberală în caracter. Trebuia, totuși, să asculte un argument care îl făcea să se îndoiască de faptul că ar trebui să faci tot ce puteai pentru grupurile defavorizate și pentru cei lipsiți de privilegii. Bani mai mulți pentru școli? – pentru el suna bine. Dar el nu prea era genul care să se alăture – nu prea era pentru cauze, grupuri, comitete. Politica lui se manifesta în principal prin a vota cu democrații, prin a citi câte ceva din Paul Krugman și prin a evita invectivele rasiale/sexuale. De fapt, era puțin probabil că ar fi luat parte la evenimentul QUEST – excepând faptul că Philip Orenge, un prieten de la Facultatea de Drept, era membru în consiliul de administrație, iar Jonah nu-l văzuse de ceva vreme; și plecase de la serviciu relativ devreme;

¹ Sferturi de punct (n.tr.)

² Fond de investiții cu număr limitat de investitori (n.tr.)